

має 1919 г. Но тогда же появляются и отдельные мифы о григорьевщине, которые бытуют и сегодня. Указывается, что для большинства работ советских историков 1920–1980-х гг. характерны поверхностность и фрагментарность в изложении истории григорьевского движения. Отвергая боевые заслуги Н. Григорьева и его бойцов, часто умалчивая их, советские историки не забывали обвинять григорьевцев в пьянстве, авантюризме, контрреволюционности, склонности к грабежам, антисемитизму и погромам.

Ключевые слова: повстанческое движение, Н. Григорьев, григорьевское движение, советская историография, мифотворчество.

Oleksander Prykazyuk

LIGHTING INSURGENCY OF N. GRYHOR'YEV IN SOVIET HISTORIOGRAPHY

The article analyzes the works of Soviet researchers 1920–1980 years related insurgency under the leadership of N. Gryhor'yev. Followed trends in lighting this rebel movement Soviet historiography at different stages of development. Considered the most important historical works of Soviet historians, shows their strengths and weaknesses. It is noted that the period of 1920 – the beginning of the 1930s years was the most productive in the Soviet historiography. In the works of Soviet writers of this period quite fully describes the participation of the rebel chieftain N. Gryhor'yev in the fight against Entente troops in January-April and during the uprising in May 1919. At the same time there are some myths about N. Gryhor'yev, which, unfortunately, are prevalent today. It is claimed that for most works of Soviet historians typical superficiality and fragmented presentation of history of the movement by N. Gryhor'yev. Rejecting military achievements of N. Gryhor'yev and his men, often ignoring them, Soviet historians have accused the rebels of drunkenness, adventurism, counter-revolutionary, susceptibility to robbery, anti-Semitism and pogroms.

Key words: rebel movement, N. Gryhor'yev, hryhor'yevskyy movement, Soviet historiography, myth-making.

УДК 930.2 (477)

Ольга Владига

АРХЕОГРАФІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО В ІСТОРІОГРАФІЇ ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТ.

Стаття присвячена проблемам осмислення діяльності М.Грушевського як археографа в історичній науці першої третини ХХ ст. Виявлено дискусійні аспекти, котрі викликали обговорення археографічної спадщини видатного ученого. Вказано вплив дискусій того часу на подальше вивчення археографічних студій дослідника.

Ключові слова: М. Грушевський, археографія, Київська археографічна комісія, Археографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка, Археографічна комісія Всеукраїнської Академії наук.

Дослідження археографічної діяльності Михайла Грушевського – один із найбільш популярних напрямків сучасного грушевськознавства. Така присіплена увага до джерелознавчої спадщини видатного ученого пояснюється не стільки фундаментальністю розроблених та реалізованих автором "Історії України-Руси" археографічних проєктів, скільки актуальністю його роздумів у галузі теорії та практики видання історичних джерел, дієвістю запропонованих ним форм та методів археографічного пошуку. Сучасні науковці І. Гирич [1], М. Капраль [2], В. Тельвак [3] та інші єдині у переконанні, що археографічний сегмент української історіографії надалі знаходиться на етапі реалізації окреслених М. Грушевським більш ніж століття тому першочергових завдань.

Натомість, до сьогодні поза увагою дослідників залишаються ті гарячі дискусії, котрі викликали археографічні пропозиції автора "Історії України-Руси" у середовищі його сучасників. Без їх всебічного аналізу неможливо адекватно зрозуміти вагомість внеску М. Грушевського в українську археографію ХХ ст. Тому завданням ставимо простежити дискусії, котрі виникали у першій третині минулого століття довкола археографічних ініціатив патріарха української науки. Адже саме у полеміці зі своїми знайомими польськими, білоруськими та російськими колегами, український учений корегував археографічні задуми та переосмислював власне бачення форм і методів джерелознавчої праці.

Метою статті є всебічний аналіз рецепції археографічної діяльності М. Грушевського в науці його часу.

Перша спроба аналізу археографічної діяльності М. Грушевського належить рецензентам його магістерської дисертації, вагомим джерельним додатком до якої стали два виданих томи документів. Вони містили віднайдений молодим ученим в українських, польських та російських архівах джерельний матеріал до історії економічних та суспільно-політичних процесів на Поділлі в

XV–XVIII ст. Ці джерельні додатки вийшли як восьма частина реномованої видавничої серії "Архив Юго-Западной России". Представник київського осередку Н. Молчановський високо оцінив едиційну працю, проведену автором, що реалізувалася у двох томах актів Барського староства. "Зібрання цих актів, – наголошував рецензент, – що потребувало маси клопіткої праці, складає значну заслугу п. Грушевського в історії нашого краю, оскільки вони дають досить ґрунтовну картину колонізації та руху землеволодіння на певній території Поділля" [4, с. 105].

Не залишила поза своєю увагою археографічний дебют М. Грушевського й галицька українська наукова періодика. У "Записках НТШ" детально прорецензовано і нову монографію молодого ученого і два томи виданого ним документального матеріалу. Рецензенти передусім наголосили на вагомості зібраного М. Грушевським джерельного масиву для реконструкції колонізаційних процесів та соціально-економічного життя на Поділлі у XV–XVIII ст. "Видані тепер акти, – зазначив один із оглядачів, – містять у собі силу нового матеріялу, що належить не тільки до Барщини, але й до західнього Поділя-Камецького староства" [5, с. 178; 6, с. 21]. Ознайомивши читача зі змістом обох томів документів, рецензенти наголошували, на які саме аспекти минулого Поділля ці вперше опубліковані матеріали можуть пролити істотно нове світло.

Видані М. Грушевським томи документів помітили й польські історики. Їх розгляду присвячено розлогу рецензійну статтю спеціаліста з історії Поділля А. Яблоновського. Останній підкреслював солідність джерельної бази праці та поважну археографічну роботу автора, назвав рецензовану монографію "чудовим причинком до історії наших внутрішніх стосунків", "вичерпним фактичним описом Барського староства", що "у всій повноті представляє картину внутрішніх, економічних відносин у ньому, подає тим самим історичний взірєць, вказує ніби норму тих же відносин в інших українських староствах подібної ґенези й категорії" [7, с. 64–73].

Ще більш уважно тогочасна наукова критика стежила і за розгорнутою М. Грушевським у Галичині масштабною археографічною діяльністю. Особливо прискіпливою ця увага стала після утворення в січні 1896 р. Археографічної комісії НТШ. З того часу жодне археографічне видання, підготовлене як головою товариства, так і його колегами та учнями, не залишилося поза увагою істориків. Такі авторитетні археографи того часу, як М. Довнар-Запольський [8, с. 146–156], В. Щербина [9, с. 37–41], П. Жукович [10, с. 232–238], Я. Славик [11, с. 335–339], К. Хамец [12, с. 181–187], Ф. Равіта-Гавронський [13, с. 358–365] та інші одногласно відзначили вагомість розгорнутої М. Грушевським в НТШ археографічної діяльності та високо оцінили його власний внесок у розбудову джерельного підґрунтя східноєвропейського минулого. Щоправда, при цьому польські дослідники вказували, що опубліковані документи, не лише М. Грушевським, але і його співробітниками із НТШ, нерідко підібрані тенденційно з метою обґрунтування історіографічних гіпотез автора "Історії України-Руси".

Перші узагальнюючі характеристики внеску М. Грушевського в організацію археографічної праці на терені НТШ та його власного доробку прозвучали на початку XX ст. в контексті відзначення ювілеїв видатного історика, котрі влаштовувала українська громада, вшановуючи свого невтомого працівника. Так, у зв'язку із відзначенням у Галичині учнями та колегами історика десятиліття його діяльності у Львові (1904 р.) та сорокаріччя від дня народження (1906 р.) уперше звернено увагу на вагомість археографічної складової науково-організаційної праці голови НТШ. Про це відзначалося на сторінках не лише української, але й польської та чеської періодики. Так, польські дослідники підносили заслуги М. Грушевського перед українською наукою й наголошували, що він своєю "бenedиктинською працьовитістю" створив "руський науковий світ" та "цілу школу" [14, с. 440–442]. Чеський історик К. Кадлец вказував, що його український колега "належить до найплодовитіших і найґрунтовніших слов'янських дослідників", адже його організаційному таланту завдячує свій швидкий поступ львівське НТШ та київське УНТ; саме завдяки М. Грушевському українці нарешті отримали засновану на розлогодному комплексі першоджерел історичну метрику [15, с. 163–167].

Відзначимо, що у подальших відзначеннях пов'язаних із автором "Історії України-Руси" урочистих дат, частка аналізу його археографічного доробку дедалі більше зростала від ювілею – до ювілею. Свідченням цього може бути святкування 25-ліття літературно-наукової праці М. Грушевського, котре припало на 1910 р. У численних ювілейних дописах знайшлося місце і для відзначення вагомості археографічної складової діяльності ученого. Так, Ф. Слюсаренко на спеціальному зібранні петербурзької "Громади", присвяченому ювілею М. Грушевського, зупинився на його внеску в розбудову археографічного сегменту української науки. При цьому він назвав не тільки серійні археографічні видання, але й підготовлені львівським професором кадри молодих істориків, "котрих можна було посилать в археографічні експедиції по архівах Кракова, Москви, Києва, Варшави, Петербурга" [16, с. 2–3].

Своєрідний підсумок археографічній діяльності М. Грушевського у галицьке двадцятиліття підведений під час святкування 50-ліття видатного ученого, котре попри воєнне лихоліття та роз'єднаність українців лінією фронту, відзначалося по обидва боки Збруча. Найбільш місткі

характеристики археографічного доробку автора "Історії України-Руси" прозвучали у статті М. Василенка "Проф. М.С.Грушевський як історик", що вийшла у спеціально присвяченій ювіляру книжці московської "Украинской жизни". Відзначаючи фундаментальність здійсненої ювіляром історіографічної реконструкції, автор нарису підніс небачену перед тим в українській науці інтенсивність археографічних пошуків М. Грушевського. Щоб наочніше показати солідність його археографічної праці, М. Василенко вдався до порівняння із класиком російської науки С. Соловйовим: "...Соловйову доводилося мати справу переважно з російськими джерелами й архівами; Грушевський за характером своїх студій мусів удаватися до архівів не тільки російських, а й польських та галицьких" [17, с. 32].

Поступове накопичення критично-аналітичної інформації щодо різноманітних аспектів наукової діяльності М. Грушевського уможливили цілісне осмислення археографічної сфери його життя упродовж першої третини ХХ ст. Тут помітним явищем став узагальнюючий нарис представника львівської школи М. Грушевського – В. Герасимчука "Михайло Грушевський як історіограф України", опублікований у "Записках НТШ", приурочених до 25-ліття приїзду видатного ученого в Галичину. Серед різноманітних аспектів наукової праці учителя, автор характеризує його археографічний доробок. "Численні видання жерел, які впорядкував він сам, або його ученики за його почином і помічу, – твердив В. Герасимчук, – дають свідоцтво його великій праці" [15, с. 11]. Далі галицький історіограф зупиняється на полеміці, котра розгорнулася в україністиці довкола оцінки першоджерельного акценту в "Історії України-Руси". Відкидаючи закиди на адресу учителя, автор наголошував на логічності значних передруків джерел у його головній праці. Підсумовуючи вказану полеміку, В. Герасимчук зазначав: "Думаю, що сей закид, коли його можна назвати закидом, міг би мати деяке оправдання у багатших і щасливіших у культурній продукції націй, але ніколи у нас. Історик на таке обвинувачення не може погодитися. Великий історик мусів перейти колосальні труднощі муравлиного збирання жерел-документів при великій недостатці приготовних ерудиційних робіт і рівночасно мусів свої здобутки, що не мали ще в науці горожанського права, як найбільше узасаднити і одокументувати" [18, с. 9–10]. Нами свідомо наведено це цитування, бо теза В. Герасимчука фактично започаткувала дискусію в українській науці, яка триває й досі – чи вважати сильною, а чи слабою рисою "Історії України-Руси" її дедалі більш виразний – від тому – до тому – першоджерельний характер.

Інший аспект цілісного аналізу археографічної діяльності М. Грушевського львівського періоду пов'язаний із появою на початку 20-х рр. ХХ ст. перших синтетичних оглядів української історіографії, у яких, зрозуміло, неможливо було обійти увагою доробок видатного ученого в галузі видання джерел. Однією із перших праць такого плану став "Огляд української історіографії" Д. Дорошенка, що з'явився друком у Празі в 1923 р. Науковій та організаційній діяльності М. Грушевського у книзі відведено цілий розділ. На тлі розгортання українських історичних студій ХІХ – перших десятиліть ХХ ст. Д. Дорошенко показує солідність внеску автора "Історії України-Руси" у становлення та дисциплінарне оформлення цілого спектру українознавчих студій. Особливий акцент в "Огляді" зроблено на археографічній діяльності М. Грушевського, що мала важливі для вітчизняної культури наслідки – закладення надійного джерельного підґрунтя для створення синтезу українського минулого. Коротко аналізуючи видання М. Грушевського та представників його львівської школи, Д. Дорошенко відзначав: "Майже всі згадані праці, що вийшли або з історичного семінара проф. Грушевського, або взагалі з його наукової школи, засновані здебільшого на архівних джерелах, за-для дослідження котрих переводились їх авторами досліди й студії по різних архівах Львова, Кракова, Відня, Варшави, Харькова, Москви, Петербурга, і через те майже всі вони подають новий і науково оброблений матеріал, а часом і дуже важні з наукового погляду висновки" [19, с. 198].

Після переїзду М. Грушевського до радянського Києва відновилася його власна археографічна діяльність, а разом із тим і її обговорення на сторінках наукової періодики. Оглядачі – В. Романовський [20, с. 106–114], І. Єрофіїв [21, с. 210–211], П. Клименко [22, с. 340–342], В. Біднов [23, с. 279–284], С. Наріжний [24, с. 1029–1031] та інші – традиційно відзначали масштабність розгорнутої ним діяльності в Археографічній комісії ВУАН і фундаментальність власних джерелознавчих інтересів академіка, що значно зміцнили джерельний кістяк українського минулого, передусім, його козацької доби, котра перебувала у центрі наукових інтересів автора "Історії України-Руси" в останнє десятиліття.

Етапним у прижиттєвому осмисленні різнопланової археографічної праці М. Грушевського стало широке відзначення 60-ї річниці з дня народження та 40-ліття наукової та науково-організаційної діяльності ученого. У низці виступів та публікацій, викликаних ювілеєм, помітна увага відводилася і характеристиці археографічного доробку академіка. Найбільш ґрунтовно та всебічно 40-річну наукову діяльність М. Грушевського, також і під оглядом її археографічної складової, проаналізував Д. Багалій. Він поставив перед собою задеклароване у назві розвідки складне

завдання – визначити місце ювіляра в українській науці. Харківський історик чи не вперше в історіографії відзначив вплив на становлення М. Грушевського-археографа київської документальної школи та її керівника В. Антоновича. Характеризуючи магістерську дисертацію ювіляра, дослідник вказував, що "ця робота дала йому міцні основи і для дальших студій над архівними матеріалами, дала йому методологію і одразу поставила його високо серед працівників по документальній історії України" [25, с. 177].

Археографічні традиції школи В. Антоновича, за влучним спостереженням Д. Багалія, М. Грушевський переніс і розширив на галицькому ґрунті. Утім, дослідник відзначав відмінності між виданнями Київської археографічної комісії і Археографічної комісії НТШ. Якщо критерієм добору матеріалу для перших була наукова проблема, то М. Грушевський підбирав матеріал за територіальною та хронологічною ознаками. Характеризуючи науковий доробок голови НТШ, втілений у чотирьох томах "Жерел до історії України-Руси", Д. Багалій назвав його "дуже цінним" внеском у вітчизняну науку [25, с. 185]. Поряд із опублікованими у "Жерелах" документами, Д. Багалій уперше відзначав солідність публікацій в інших виданнях НТШ, а також на сторінках його головної праці.

Розглянувши індивідуальний внесок М. Грушевського в українську історіографію, Д. Багалій характеризував зусилля ювіляра з організації археографічного напрямку діяльності, очолюваного ним НТШ. Тут він цілком слушно експонував створення львівської історичної школи. Підсумовуючи археографічні праці учнів автора "Історії України-Руси", Д. Багалій писав: "Ці видання, що в найбільшій мірі торкалися спеціальности М[ихайла] С[ергійовича], були найтісніше зв'язані з організаційною і редакторською працею в них М[ихайла] С[ергійовича]" [25, с. 190]. Відзначимо, що історіографічні рефлексії харківського ученого довкола археографічного доробку його київського колеги були найбільш детальними для того часу і значною мірою не втратили своєї слушності й для сучасних дослідників.

Поза межами радянської України найбільш ґрунтовно наукову працю М. Грушевського проаналізував представник його львівської школи М. Кордуба. Поряд із уважним розглядом провідних історіографічних ідей учителя, галицький учений звернув увагу читача на його джерелознавчі пошуки. Аналізуючи ситуацію в українській науці кінця XIX ст., автор слушно відзначав, що "Грушевський найшов ґрунт дуже мало підготований, величезні простори часу і цілий ряд підставових проблем майже нерухані. Він мусів сам починати від розшукування та аналізу жерел. [...] Не находячи підготовчих робіт, Грушевський майже всюди сам сходить на сам спід, черпає просто зі жерел" [26, с. 349]. Та найбільш масштабною така пошукова та джерелознавча праця, твердив М. Кордуба, була при опрацюванні періоду козаччини, де автор "Історії України-Руси" фактично цілковито сформував нову історіографічну традицію, засновану на солідному компendіумі уперше введених до наукового обігу жерел.

На зламі 20–30-х рр. XX ст. оцінки археографічного доробку М. Грушевського у радянській науці, як врешті і усієї його історіографічної спадщини, почали змінюватися у напрямку огульної критики. Найбільш тривалий час толеруючи археографічний сегмент творчості М. Грушевського, радянські марксистські історики, керовані логікою "розгортання боротьби на історичному фронті", розпочали брутальну критику його джерелознавчого доробку. З позиції догматизованого марксизму видатному вченому закидалася тенденційність у підборі жерел з метою довести свої "буржуазні" історіографічні концепції [27, с. 133–148].

Отже, саме у першій третині XX ст. закладено основи розуміння археографічних пошуків М. Грушевського. Критики і перші дослідники його доробку відзначали високу джерелознавчу кваліфікацію та чудову археографічну підготовку М. Грушевського-історика, його непересічний організаційний талант, котрий дозволив організувати та упорядкувати археографічну складову української науки. Водночас, висловлювалися критичні зауваження полемічного характеру. Значна кількість літератури того часу, присвяченої археографічним студіям М. Грушевського, свідчить про занчний авторитет ученого. З'ясування особливостей рецепції джерелознавчої діяльності автора "Історії України-Руси" в історіографії першої третини XX ст. має стати поштовхом до вивчення подальших періодів (діаспорного та сучасного) археографічної грушевськіани.

Список використаних джерел

1. Гирич І. Деякі питання організації М.С.Грушевським археографічної роботи у Львівський період життя (1894–1914) / І. Гирич // Матеріали ювілейної конференції, присвяченої 150-річчю Київської археографічної комісії (Київ, Седнів, 18–21 жовтня 1993 р.). – К., 1997. – С. 266–294.
2. Капраль М. Археографічна комісія Наукового товариства ім. Шевченка у Львові. (Нарис історії діяльності) / М. Капраль // Український археографічний щорічник. – Випуск 3–4. – К., 1999. – С. 56–76.
3. Тельвак В. Методологічні проблеми сучасного грушевськознавства / В. Тельвак // Південний архів. Історичні науки : Збірник наукових праць. – Херсон : Видавництво ХДУ, 2010. – Випуск 31–32. – С. 8–16.
4. Н. В. [Н. В. Молчановський] 1) Архив Юго-Западной России. – Ч. 8. – Т. 1. Материалы для истории местного самоуправления в связи с историею

сословной организации. Акты Барского староства XV–XVI в. / Н. В. Молчановський. – К., 1893; 2) Ч. 8. Т. II. Акты Барского староства XVII–XVIII в. – К., 1894; 3) Грушевский М. Барское староство. Исторические очерки. К., 1894 / Н. В. Молчановський // Киевская старина. – 1895. – Т. XLVIII. – С. 103–112. 5. О. Щ. [Щуровський Ол.]: Архив Юго-Западной России, издаваемый Коммиссией для разбора древних актов. – Часть восьмая, т. I. Акты Барского староства XV–XVI в. – К. 1893 / Ол. Щуровський // Записки НТШ. – 1894. – Т. IV. – С. 178. 6. Ю.С. [Сицінський Ю.]: Архив Юго-Западной России, издаваемый Коммиссией для разбора древних актов, часть восьмая, т. I: Матеріали для історії місцевого самоуправління в зв'язі з історією сословної організації, Акты Барского староства XV–XVII в. К. 1893; Часть восьмая, т. II: Акты Барского староства XVII–XVIII в. К. 1894 / Ю.Сицінський // Записки НТШ. – Львів, 1895. – Т. VI. – С. 20–23. 7. Jabłonowski A. Starostwo barskie (Hruszewskij M.: Barskoje Starostwo. Istoricheskie очерки. Kijew 1894) / A. Jabłonowski // Kwartalnik Historyczny. – Lwów, 1894. – Rocznik VII. – S. 64–73. 8. Довнар-Запольский М. К истории экономического быта Галиции в XVI веке (Жерела до історії України-Руси. Під ред. М.Грушевського. Т.1) / М. Довнар-Запольский // Журнал Министерства народного просвещения. – Седьмое десятилетие. – Часть XXXV. – 1895. – Январь. – С. 146–156. 9. Щербина В. Жерела до історії України-Руси [Під ред. М. Грушевського]. Т.1 / В. Щербина // Киевская старина. – 1896. – Т. XLIV. – С. 37–41. 10. Жукович П. Матеріали до історії української козащини, видані під загальною редакцією Михайла Грушевського. Том 1. Документи по рік 1631. Зібрав і видав Іван Крип'якевич. У Львові, 1908) / П. Жукович // Журнал Министерства народного просвещения. – 1909. – Новая серия. Часть XXIV. – Кн. 11 (ноябрь). – С. 232–238. 11. Slavik J.: Hruševskij Michajlo, Istorija ukrainskoj Kozaččini. T. I. do roku 1625. Kijev-Lvov, 1909. Kripjakevič Ivan. Materiali do istorii ukrainskoj Kozaččini. T. I. Dokumenti po rik 1631. Lvov, 1908 / J. Slavik // Český Časopis Historický. – Praha, 1910. – Sešit 3. – S. 335–339. 12. Chamiec Ks.: Źródła do historyi Ukrainy-Rusi, wydawane przez Komisję archeograficzną Tow. Nauk. Im. Szewczenki. T. I. Lustracye królewsczyzn na ziemiach Halickiej i Przemyśkiej z roku 1565–1566. Lwów, 1895 / Ks.Chamiec // Biblioteka Warszawska. – 1897. – Tom II. – S. 181–187. 13. Rawita-Gawroński Fr.: Źerela do istorii Ukrainy-Rusi. T. XII–V. Lwów 1911. Materjały do istorii ukraińskiej Kozaczyny, wydany pod zahalnoju redakcijeju Michajła Hruszewskoho. Tom V. Akty do Chmelniczyny (1648–1657), zibraw i wydaw Miron Korduba. U Lwowi 1911. Peredne słowo V–VI. Borot'ba za polskij prestiż po smerty Wołodysława IV, 1–60, Dr. Miron Korduba. Akty od 65–513. Pokażczyk imen osib 515 do 532; pokazczyk geograficznych i etnograficznych imen 533 do 545 / Fr. Rawita-Gawroński // Kwartalnik Historyczny. – Lwów, 1915. – S. 358–365. 14. Tad. St. Gr. [Grabowski T.S.]: Науковий збірник присвячений професорови Михайлови Грушевському учениками і прихильниками з нагоди його десятилітньої наукової праці в Галичині (1894–1904). – Львів, 1906. / T. S. Grabowski // Świat Słowiański. – Rocznik II. – Kraków, 1906. – Czerwiec. – S. 440–442. 15. Kadlec K. Mychajlo Hruševskij / K.Kadlec // Slovansky Přehled. – 1909. – № 11. – S. 163–167. 16. Ф. С-ко. [Слюсаренко Ф.] Проф. Михайло Грушевський і його наукова діяльність / Ф. Слюсаренко // Рада. – 1910. – № 287. – С. 2–3. 17. Василенко Н. П. Проф. М. С. Грушевський как историк / Н. П. Василенко // М. С. Грушевський (1866–1916). Издание "Украинской жизни". – М., 1917. – С. 18–34. 18. Герасимчук В. Михайло Грушевський як історіограф України / В. Герасимчук // Записки НТШ. – 1922. – Т. CXXXIII. – С. 1–26. 19. Дорошенко Д. Огляд української історіографії / Д. Дорошенко. – К.: Вид-во "Українознавство", 1996. – 256 с. 20. Романовський В. Український археографічний збірник. м. Київ 1926. VII + 354 ст. Видала Археографічна Комісія Української Академії Наук / В.Романовський // Архівна справа. – 1928. – Книжка п'ята-шоста. – С. 106–114. 21. Єрофіїв І.: Український археографічний збірник. Вид. Археогр. комісії УАН т. I, К. 1926. стор. 354. / І. Єрофіїв // Червоний шлях. – 1927. – № 3 (48). – С. 210–211. 22. Клименко П.: Український Археографічний Збірник. Т. I-й, сс. I–VII, 354. У Києві, 1929 / П. Клименко // Записки Історично-Філологічного Відділу. – К., 1927. – Книга XII (1927). – С. 340–342. 23. Біднов В. Український Археографічний Збірник, видає Археографічна Комісія Української Академії Наук, том перший, у Києві, 1926 (з друкарні Україн. Академії Наук), VII + 354 + I нenum. / В. Біднов // Літературно-науковий вісник. – 1927. – Кн. 3. – С. 279–284. 24. Наріжний С. М. Грушевський. Історія України-Руси. Тому дев'ятого перша половина [Хмельниччина роки 1650–1653]. Державне видавництво України. 1928. – С. 604. [Всеукраїнська Академія Наук]. – Тому дев'ятого друга половина [Хмельниччина роки 1654–1657]. ДВОУ Державне видавництво "Пролетар" 1931. – С. 605–1632 / С. Наріжний // Літературно-науковий вісник. – 1931. – Т. 107. – С. 1029–1031. 25. Багалій Д. Академік М. Грушевський і його місце в українській історіографії / Д. Багалій // Червоний шлях. – 1927. – № 1. – С. 160–217. 26. Кордуба М. Академік Михайло Грушевський як історик (з нагоди ювілею) / М. Кордуба // Літературно-науковий вісник. – 1926. – Т. 91. – С. 346–357. 27. Ястребов Ф. "Тому дев'ятого перша половина" М. Грушевський. Історія України-Руси. Тому 9-го перша половина (Хмельниччина роки 1650–1653) ДВУ, 1928, стор. 601 / Ф. Ястребов // Прапор марксизму. – 1930. – № 1. – С. 133–148.

Ольга Владыга

АРХЕОГРАФИЧЕСКОЕ НАСЛЕДИЕ МИХАИЛА ГРУШЕВСКОГО В ИСТОРИОГРАФИИ ПЕРВОЙ ТРЕТИ XX В.

Статья посвящена проблемам осмысления деятельности М.Грушевского как археографа в исторической науке первой трети XX в. Выявлены дискуссионные моменты, которые вызвало обсуждение археографического наследия выдающегося ученого. Указано влияние дискуссий того времени на дальнейшее изучение археографических студий исследователя.

Ключевые слова: М. Грушевский, Киевская археографическая комиссия, Археографическая комиссия Научного общества имени Шевченко, Археографическая комиссия Всеукраинской Академии наук.

Olga Vladyga

**MYKHAILO HRUSHEVSKY' ARCHEOGRAPHIC HERITAGE IN HISTORIOGRAPHY OF
THE FIRST THIRD OF THE TWENTIETH CENTURY**

The article is devoted to the problems of meaningfulness in Hrushevsky' occupation as an archeographer in historical science of the first third of the twentieth century . It is exposed debatable moments that provoked discussion on the archeographic heritage of outstanding scientist. Indicated the influence of the time of discussions on further study into archeographic workshops of the explorer.

Key words: Mykhailo Hrushevsky, archeography, the Kyiv Archeographic Commission, the Archeographic Commission of the Scientific Society named after Taras Shevchenko, the Archeographic Commission of the all-Ukrainian Academy of Sciences.